

Н.О. Піпченко

МІЖНАРОДНА ІНТЕРНЕТ КОМУНІКАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано особливості здійснення міжнародної інтернет-комунікації ЄС та виявлено, що загальним є концептуальне забезпечення міжнародної інтернет-комунікації як інструменту зовнішньої політики інтеграційного утворення, проте принципово відрізняється практика використання соціальних медіа при підтримці зовнішньополітичних інтересів держав-членів ЄС. При цьому ЄС використовує інструментарій міжнародної інтернет-комунікації для забезпечення статусу наднаціонального потужного актора на міжнародній арені при реалізації спільної зовнішньої політики.

Ключові слова: міжнародні відносини, зовнішньополітична діяльність, міжнародна інтернет-комунікація, ЄС.

Трансформація сучасного міжнародного середовища вимагає від політичної еліти країн постійної уваги до сучасних інформаційних технологій для узгодження та розробки цілісної стратегічної зовнішньополітичної концепції, оскільки розвиток глобалізаційних процесів привів до зміни впливу держави на управління світовими політичними процесами, розмивання традиційних понять державного суверенітету, національної ідентичності та непорушності державних кордонів. Інформаційно-комунікаційні технології надають рівні можливості як для здійснення негативного впливу на зовнішньополітичні процеси через поширення кіберзлочинності, інформаційного тероризму та інших інформаційних зловживань, так і для позитивного впливу – через удосконалення методів здійснення зовнішньої політики, її демократизації, надання рівних можливостей індивіду та іншим сучасним акторам міжнародних відносин щодо забезпечення власних інтересів. Разом із тим політико-економічна та культурна глобалізація, створивши умови для поширення інтернет-технологій, сприяла поглибленню міжнародного співробітництва та зниженню витрат практично в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Дослідженню проблем впливу інформаційно-комунікативних технологій на політичну діяльність міжнародних акторів присвячено наукові роботи З. Бжезинського, Г. Кіссінджера, Р. Кеохейна, Дж. Ная мл., Дж. Розенау, С. Хантінгтона, А. Багірова, К. Гаджиева, В. Іноземцева, А. Торкунова, П. Циганкова, Л. Губерського, В. Гондюла, О. Білоруса, В. Бебика, О. Зернецької, Є. Камінського, В. Копійки, О. Коппель, Є. Макаренко, В. Манжолі, М. Михальченка, М. Ожевана, Г. Почепцова, М. Рижкова, М. Розумного, Є. Тихомирової, О. Шевчука та інших, які аналізують проблеми політичного прогнозування, міжкультурного співробітництва, проблеми забезпечення національних інтересів міжнародних акторів у сучасному інформаційному просторі.

Мета статті – дослідити особливості міжнародної інтернет-комунікації ЄС. Завдання статті: виявити ефективність здійснення міжнародної комунікації ЄС для підтримки зовнішньополітичних інтересів.

Потреба налагодження ефективного міжнародного і регіонального співробітництва у глобалізованому світі сприяла поглибленню інтеграційних процесів на рівні ЄС і формуванню єдиної зовнішньої політики, яка координується спільною європейською дипломатичною службою. При цьому інтернет через забезпечення широкого доступу до інформації та її аналізу розширює можливості політичної комунікації інтеграційного

утворення та створює ілюзію подолання ієрархічності політичної влади. Так, зарубіжні дослідники, пропонують розглядати глобальну мережу як політичний інститут, у якому взаємодіють політичні актори, що поділяються на офлайн-користувачів, цілі яких пов'язані з розвитком онлайн-послуг або дискусій; офлайн-користувачів, які використовують інтернет для здійснення як політичної, так і неполітичної діяльності; онлайн-користувачів, які використовують інтернет задля здійснення короткотривалих політичних дій; безпосередньо онлайн-користувачів, інтереси яких пов'язані лише з політичною діяльністю в мережі. Зважаючи на це, виокремлюють два рівні політичної ідентичності в кіберпросторі: інституційний та орієнтаційний. Зокрема, на інституційному рівні взаємодія віртуальних соціальних спільнот відбувається через безпосередню належність до певних політичних ідей, при цьому на орієнтаційному рівні, взаємодіючи з різними інформаційними ресурсами, соціальні актори виявляють власну політичну ідентичність [1].

Поєднання традиційної міжнародної діяльності з сучасними комунікативними технологіями у діяльності президентських, урядових, зовнішньополітичних інституцій сприяло використанню соціальних медіа для публічних комунікацій із зовнішньою та внутрішньою громадськістю через залучення інструментарію моніторингу впливу таких акторів на світові та регіональні політичні процеси. Враховуючи, що зовнішньополітична інформація відрізняється від інших інформаційних ресурсів, політичні актори залишаються ключовими учасниками відносин у рамках міжнародної системи, а пошук, систематизація та аналіз зовнішньополітичної інформації здійснюється з різних каналів, серед яких виокремлюються національні автономні канали, канали інформації від інших міжнародних акторів і загальнодоступні джерела, зокрема канали мас-медіа, аналітичних центрів, мережі інтернет тощо [2].

Сучасні напрями публічної комунікації наднаціональних інститутів ЄС із європейською спільнотою викладено в «Білій книзі про європейську політику комунікацій» (2006), у якій наголошується, що Європейський Союз, зазнавши трансформацій, взяв на себе широкий спектр завдань з багатьох аспектів спільної життєдіяльності інтеграційного об'єднання. Головна мета документа полягає в об'єднанні національних і регіональних владних структур країн-членів ЄС, європейських політичних партій і громадськості задля поглиблення європейської ідентичності. Європейська комунікативна політика має забезпечити канали публічної комунікації, що нададуть спільноті інтеграційного утворення доступ до інформації про діяльність наднаціональних інститутів і можливість впливати на прийняття їхніх рішень. У документі визначено стратегію європейських інститутів, країн-членів, регіональних і місцевих органів влади, неурядових організацій та європейської громадськості щодо оновленої комунікативної політики на рівні ЄС [3].

Подальші дослідження європейської публічної політики пов'язані з науковими працями, підготовленими у межах консорціуму Eurosphere, який складається з 17 європейських університетів і науково-дослідних інститутів. Зокрема, дослідник К. де Вріз виділив утопічний, елітарний та реалістичний підходи до дослідження європейської публічної діяльності. У межах утопічного підходу загальноєвропейська публічна сфера розглядалась як комунікативний простір, що вимагає використання спільної мови, спільної ідентичності і транснаціональної системи мас-медіа. Пізніше було визнано, що ЄС – це не співтовариство, яке здійснює спільну комунікацію, а співтовариство для обміну досвідом публічної діяльності. Вивченню окремих сегментів європейської публічної політики присвячено елітарний підхід, у межах якого Європейський Союз розглядався як сегментований простір декількох публічних сфер, еліти яких здійснюють між собою комунікації переважно щодо національних політичних та економічних проблем, а формуванню спільної публічної діяльності частково сприяють

загальноєвропейські медіа. Дослідження європеїзації національного громадського життя розглянуто представниками реалістичного підходу, які існування спільної європейської публічної діяльності пов'язують з наявністю загальноєвропейських тем і транс'європейських акторів, які функціонують за межами національних держав. Тому прийнято виділяти вертикальну та горизонтальну європеїзацію, зокрема, вертикальна європеїзація розглядається як процес, під час якого національні суб'єкти набувають статусу європейських акторів за допомогою участі публічних осіб у національних дебатах щодо європейських проблем, а під горизонтальною європеїзацією потрібно розуміти співфункціонування національних та наднаціональних комунікативних суб'єктів, які діють у країнах-членах ЄС [4].

Європейські дослідники К. Кройтц-Кемппі, К. де Вріз, П. Голлеу, П. Краус, Р. Коопманс, П. Лаїне, Дж. Варіус та інші головним напрямом публічної політики ЄС називають необхідність постійного висвітлення загальноєвропейських тем як у прямих політичних дискусіях, так і через національні мас-медіа. Вони наголошують, що на рівні ЄС переважає вертикальна європеїзація, що проявляється в обговоренні з європейською громадськістю проблем подальшого розвитку інтеграційного утворення, спільної зовнішньої, безпекової та економічної політики на рівні публічних дискусій або на рівні експертного аналізу в європейських мас-медіа. Моніторинг національних медіа країн-членів ЄС засвідчив існування перехресних посилань і транснаціональних резонансних тем щодо європейських інститутів і політикуму, що дозволило виділити типи європейських новин – загальноєвропейські новини, національні новини з другорядним акцентом на європейських подіях і національні новини з акцентом на внутрішніх подіях і частково на новинах у вигляді європейської риторики. Проте у наднаціональному європейському інформаційному просторі, незважаючи на зростання європеїзації новин, практично відсутня тематика, пов'язана з формуванням у національних спільнот приналежності до загальноєвропейських цінностей [4–7].

Європейські фахівці також виділили концептуальні підходи до європейської публічної політики, зокрема: концепцію історично-соціологічних перспектив розвитку європейської публічної сфери, тобто вивчення механізмів міжкультурної взаємодії та встановлення ролі публічних посередників у процесах формування спільних європейських цінностей; концепцію національних, регіональних і глобальних викликів щодо структуризації європейської публічної сфери через призму інтернаціоналізації політичної діяльності; концепцію щодо ідеологічного та правового впливу мас-медіа на європейську публічну політику; концепцію щодо ролі інтернету та соціальних медіа у розвитку європейської публічної сфери; концепцію впливу європейських меншин на перспективи розбудови європейської публічної діяльності [5–7].

Відзначимо, що для реалізації завдань у сфері комунікації на рівні наднаціональних інституцій ЄС створено окремі інформаційні служби, які здійснюють не лише інформування зовнішньої і внутрішньої аудиторії щодо стану розвитку інтеграційного утворення, але й займаються позиціонуванням ЄС на міжнародній арені. Із цією метою засновано спільну інформаційну службу ЄС Europe Direct, яка здійснює інформування громадськості про політику ЄС, відповідає на запити та надає інформацію офіційними мовами Європейського Союзу. Представники служби також працюють у всіх країнах Європейського Союзу в інформаційних центрах і в Європейських центрах культури і документації [8].

Активізація зусиль ЄС в напрямі зміцнення статусу самостійного актора на міжнародній арені сприяла створенню Європейської служби зовнішніх справ, що дозволило посилити координацію європейської зовнішньої політики та забезпечити ефективне представництво ЄС за кордоном. Оскільки європейське зовнішньополітичне відомство не замінює національні міністерства закордонних справ, а лише доповнює

дипломатичні представництва країн-членів ЄС, то важливого значення набуває підтримка ефективної комунікації зі світовою громадськістю засобами соціальних мереж. Так, створено близько 140 офіційних акаунтів зовнішньополітичного відомства та представництв ЄС за кордоном в соціальних медіа; крім всесвітньо популярних профілів у Facebook, Twitter та YouTube, відкрито тематичні акаунти в національних соціальних медіа, як, наприклад, Sina Weibo, Tencent Weibo, Vk.Com, Flickr або Storify, що свідчить про бажання ЄС спілкуватись з аудиторією не лише рідною мовою, але й враховувати культурні та ментальні особливості різних регіонів світу [9].

Для підтримки зовнішньополітичної діяльності через соціальні медіа Європейський Союз намагається задіяти механізми узгодження та обміну інформацією щодо спільних загальноєвропейських інтересів, вироблення «спільної позиції» зі сприйняття та аналізу різних міжнародних подій, узгодження позицій національних урядів з європейською політичною поведінкою щодо визначення цілей та пріоритетів ЄС стосовно третіх країн, якщо дипломатичні інструменти виявляються недостатніми для забезпечення спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС.

Європейський Союз прагне до розвитку солідарності, взаєморозуміння і терпимості серед усіх акторів міжнародних відносин, сприяючи зміцненню політичної згуртованості, як в середині, так і за його межами. Використання соціальних медіа для налагодження міжнародної комунікації сприяє поглибленню взаємодії та співпраці із зацікавленими групами щодо різних політичних, економічних або соціальних тем, а також отриманню інформації з перших рук, розміщенню публічних заяв і неформальному спілкуванню, яке доповнює офіційний діалог. Така інноваційна зовнішньополітична діяльність є одним з основних інструментів зовнішньої політики ЄС і складовою «м'якої» сили, що забезпечує підтримку лідерства на міжнародній арені.

Розширення ЄС сприяло новому політичному, економічному та державному розподілу в європейському регіоні, зумовило виділення у стратегії європейської інтеграції і у структурі ЄС цілей спільної зовнішньої політики, розуміння якої визначає інституційну структуру Європейського Союзу. Практика міжнародної взаємодії ЄС показала прагнення організації до таких форм співробітництва, які дозволяють уникнути силових методів реалізації національних інтересів окремих європейських держав, однак розбіжності в зовнішньополітичних уподобаннях спричиняє проблему політичної та економічної конфліктогенності в регіоні. Зміна політичного ландшафту і потенційна зміна політичних еліт в Європі зумовлюють виклики і для подальшого поглиблення європейської інтеграції, подолання фінансової та економічної кризи та, нарешті, для позиціонування ЄС як глобального і потужного міжнародного актора.

Загострення українсько-російських відносин у 2014 р. продемонструвало дисбаланс існуючих зовнішньополітичних орієнтирів ЄС, що змусило європейських аналітиків переосмислити політичний вплив наднаціонального утворення на сучасну систему міжнародних відносин. Представники аналітичного агентства Carnegie Europe причинами зниження зовнішньополітичної активності ЄС називають побоювання Німеччини, Франції, Великої Британії, Австрії, Нідерландів та Угорщини втратити власну національну ідентичність; відсутність наднаціональних інституцій, здатних переконливо сформулювати загальноєвропейські інтереси на міжнародній арені, оскільки Європейська служба зовнішніх справ не володіє достатніми повноваженнями у зовнішньополітичній сфері, тому що жорстко контролюється країнами-членами ЄС, до того ж члени Ради ЄС часто наголошують на виключних національних інтересах у сфері зовнішньої політики; трансформацію відносин США-ЄС, зокрема, у зовнішньополітичній діяльності ЄС завжди намагається підтримати США, так було й щодо Балкан, Афганістану, більшості оборонних і безпекових питань, проте нині США не проявляють високої активності до проблем, пов'язаних з концептуалізацією або

підтримкою зовнішньої політики ЄС; появу внутрішньої незацікавленості трьох провідних країн-учасниць до окреслення і реалізації спільного зовнішньополітичного курсу ЄС, зокрема, Велика Британія, Франція і Німеччина підтримують єдину європейську зовнішню політику лише тоді, коли існує потреба у загальноєвропейській підтримці їхніх національних інтересів, при цьому у Великій Британії, і частково Франції, ведуться політичні дискусії щодо відмови від подальшого поглиблення європейських інтеграційних процесів [10]. У перспективі головними напрямками зовнішньополітичної діяльності ЄС визначено: збереження внутрішньоєвропейського балансу щодо підтримки демократичних перетворень в Україні, згуртування європейських політико-економічних сил для протистояння РФ, укладання Угоди про трансатлантичне торгово-інвестиційне партнерство між США та ЄС, а також досягнення стратегічного політичного компромісу з Туреччиною, оскільки впродовж 2014 р. відбулось погіршення турецько-європейських відносин внаслідок сповільнення вступу держави до ЄС [13].

У цілому аналітики запропонували оновлену стратегію перетворення ЄС в активного і політично значимого глобального актора, яка містить обґрунтування щодо [11]: формування світового порядку денного по-європейськи, оскільки стабільність Європи залежить від міжнародно-політичних подій, які відбуваються навколо її кордонів; розширення участі ЄС у міжнародному та регіональному управлінні; поглиблення внутрішньої консолідації політико-економічних потужностей країн-членів ЄС задля створення та участі у глобальних і регіональних альянсах та визначення чіткої загальноєвропейської позиції на рівні міжнародних організацій щодо існуючих глобальних викликів і загроз; активізації відносин з США і перегляду традиційної моделі світового порядку, в якій провідні позиції займають США та ЄС, зважаючи на те, що формування світового порядку денного по-європейськи вимагає розвитку партнерських відносин з усіма державами світу та інтенсифікацію міжурядового співробітництва з іншими регіональними інтеграційними об'єднаннями, зокрема з АСЕАН або Африканським союзом; узгодження зовнішньополітичних цілей та інтересів ЄС з існуючими транскордонними загрозами в економічній, безпековій та енергетичній сфері; подолання економічної кризи і зміцнення загальноєвропейської довіри до існуючих економічних перетворень, що сприятиме формуванню ЄС як потужного міжнародного актора; призупинення демілітаризації ЄС, оскільки військова сила наразі залишається ключовим чинником міжнародних відносин, у зв'язку з чим ЄС разом з НАТО планують збільшити щорічні військові витрати [12].

Активне використання сучасного інструментарію міжнародної інтернет-комунікації уможливить для Європейського Союзу здатність реагувати на нагальні потреби європейської спільноти, глибше розуміти тренди європейської та світової громадської думки, визначати переваги та недоліки взаємодії між європейськими політичними інституціями і громадськістю, забезпечити діалог із зовнішньою і внутрішньою аудиторією з метою позиціонування інтеграційного утворення на міжнародній арені. Вважаємо, що використання інформаційно-комунікативних засобів як інструменту зовнішньої політики може мати як позитивний, так і негативний характер, зокрема, позитивним аспектом є якісна зміна системи управління Європейським Союзом як унікального політико-територіального утворення, а негативним – низький рівень інтернет-безпеки, що зумовлює необхідність формування нової стратегії гарантування інформаційної безпеки не лише на рівні ЄС, але й міжнародному рівні. Подальші дослідження ефективності здійснення міжнародної комунікації ЄС для підтримки зовнішньополітичних інтересів пов'язанні з визначенням офіційного статусу Великої Британії у рамках ЄС та окресленням офіційного зовнішньополітичного курсу США після вступу на посаду президента Д. Трампа.

Список використаної літератури

1. Бондаренко С. В. Политическая идентичность в киберпространстве / С. В. Бондаренко // Политическая наука. – 2005. – № 3. – С. 76-92 ; Bondarenko C. V. Politicheskaya identichnost v kiberprostranstve / С. V. Bondarenko // Politicheskaya nauka. – 2005. – № 3. – S. 76-92.
2. Dijkstra H. The Changing Politics of Information in European Foreign Policy / H. Dijkstra, S. Vanhoonacker // Journal of European Integration. – 2011. – Vol. 33, Issue 5. – P. 541-558.
3. Moring T. Concept of the European Public Sphere. European Public Sphere(s) : Uniting and Dividing [Electronic resource] / T. Moring Nordicom Review // Nordicom Review. – 2006. – № 1. - Mode of access : http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/226_Current%20Research%20Project%20moring.pdf.
4. Claes H. De Vreese The EU as a public sphere [Electronic resource] / H. De Vreese Claes // Living Reviews in European Governance. - 2007. – Vol. 2, №3. – Mode of access: <http://www.livingreviews.org/lreg-2007-3>.
5. Hakan G. Sicakkan Trans-Europeanizing Political Spaces in Europe [Electronic resource] / G. Sicakkan Hakan // Eurosphere Online Working Paper Series. – 2011. - Work Package 6.4 Report. – Mode of access : http://eurospheres.org/files/2010/06/WP_6_4_final.pdf.
6. Assessing Transnational Spaces [Electronic resource] / K. Creutz-Kämpfi, P. Holley, P.A. Kraus, P. Laine, J. Warius // Eurosphere Online Working Paper Series. – 2011. - Work Package 6.3 Report – Mode of access : https://eurosphere.b.uib.no/files/2010/06/WP_6_3_final.pdf.
7. Koopmans R. Towards a European public sphere? Vertical and horizontal dimensions of Europeanised political communication [Electronic resource] / R. Koopmans, J. Erbe. – Berlin : WZB, 2003. – Mode of access : <https://bibliothek.wzb.eu/pdf/2003/iv03-403.pdf>.
8. Тихомирова Є. Б. Інформаційна і комунікаційна підтримка регіональної політики Європейського Союзу / Є. Б. Тихомирова // Медіафорум : аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. - 2011. – Вип. 1 : Міжнародний інформаційний дискурс: аналітичні оцінки та практика. – С. 58–79 ; Tykhomyrova Ye. B. Informatsiina i komunikatsiina pidtrymka rehionalnoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu / Ye. B. Tykhomyrova // Mediaforum : analityka, prohnozy, informatsiinyi menedzhment. - 2011. – Vyp. 1 : Mizhnarodnyi informatsiinyi dyskurs: analitychni otsinky ta praktyka. – S. 58–79.
9. Oberer B. The European Social Media Gov.Board : How to Connect with the European Union on Social Media [Electronic resource] / B. Oberer, A. Erkollar // International Journal of Education and Learning. – 2012. – Vol. 1, № 1. – P. 19-34. – Mode of access : http://www.sersc.org/journals/IJEL/vol1_no1/2.pdf.
10. Техау Я. Четыре причины внешнеполитической «спячки» ЕС [Электронный ресурс] / Я. Техау // Carnegie Europe. – 2014. – 28 октября. - Режим доступа : <http://carnegie.ru/2014/10/28/четыре-причины-внешнеполитической-спячки-ес/hsyt> ; Tekhau Ya. Chetyre prichiny vneshnepoliticheskoy «spyachki» YeS [Elektronnyy resurs] / Ya. Tekhau // Carnegie Europe. – 2014. – 28 oktyabrya. - Rezhim dostupa : <http://carnegie.ru/2014/10/28/четыре-причины-внешнеполитической-спячки-ес/hsyt>.
11. Мир в 2015 году [Электронный ресурс] / Т. Карозерс, М. Муашер, Л. Хатиб и др. // Carnegie Europe. – 2014. - 10 декабря – Режим доступа : <http://carnegie.ru/2014/12/10/мир-в-2015-году/hwq6> ; Mir v 2015 godu [Elektronnyy resurs] / T. Karozers, M. Muasher, L. Khatib i dr. // Carnegie Europe. – 2014. - 10 dekabrya – Rezhim dostupa : <http://carnegie.ru/2014/12/10/мир-в-2015-году/hwq6>.
12. A new ambition for Europe. A memo to the European Union Foreign Policy Chief [Electronic resource] / D. Keohane, S. Lehne, U. Speck, J. Techau // Carnegie Europe. – 2014. – October 29. – Mode of access : carnegieendowment.org/files/EESP-Full_Final.pdf

Стаття надійшла до редакції 23.11.2016 р.

N. Pipchenko

INTERNATIONAL INTERNET COMMUNICATION OF THE EUROPEAN UNION: TRENDS AND PROSPECTS

The international Internet communication during the transformation of international relations should be considered on an interdisciplinary level that is a combination of political, communication and technological research directions which formed the basis for the analysis of the category of «social networks» and its transformation into the category of «social media». It is found that the applied aspects of the information globalization connected not only with the problems of international security and the world economy but also related to the activity of international actors in foreign policy because the transformation of foreign policy interests, formation and maintenance of the country's reputation in the world, promotion of national interests in the international arena depend on the influence of modern Internet communications on international cooperation.

By analyzing the specific features of international Internet communication the EU the author found that the common is the conceptual provision of international Internet communication as a tool of foreign-policy activity but fundamentally different is the practice using social media platform to achieve foreign-policy interests of the EU Members State. Author's monitoring showed that the EU uses the international Internet communication for provide a supranational prestige of a powerful international actor during the common foreign policy implementation.

Keywords: *international relations, foreign-policy activity, international Internet communication, the EU.*

УДК 323.1(477):327.51

К.М.С. Прондзинська

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТУ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ: ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ

У статті розглядаються підходи вітчизняних та іноземних дослідників до визначення внутрішніх та зовнішніх чинників, що призвели до виникнення конфлікту на Південному Сході України. Здійснено аналіз внутрішні передумови формування суспільно-політичної кризи, питання причинно-наслідкового зв'язку між подіями Євромайдану та збройним конфліктом на Донбасі та вплив дій Російської Федерації, спрямованих на дестабілізацію ситуації в Україні.

Ключові слова: *конфлікт на Південному Сході України, конфліктогенні чинники, сепаратизм, гібридна війна.*

Конфлікт на Південному Сході України, що розпочався навесні 2014 року, став об'єктом багатьох наукових досліджень як в Україні, так і за кордоном. Він залишається надзвичайно актуальною темою не лише для українських дослідників, адже гібридна війна, що триває на Донбасі, є якісно новим явищем, а водночас викликом для усієї системи міжнародних політичних відносин та безпеки. Однак для того, щоб зрозуміти суть процесів, що відбуваються у південно-східних регіонах України, необхідно провести всебічне дослідження причин та передумов політичного та збройного конфлікту. Одним з основних питань, що вимагають з'ясування в рамках розгляду